

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΠΟΛΗ ΑΝΕΞΗΓΗΤΗ...

Επιμέλεια: Αλεξάνδρα Γούτα

Δύσκολο να το πιστέψει κάποιος, αλλά αληθινό: ο συγγραφέας του περίφημου «Μόμπι Ντικ», ο Χέρμαν Μέλβιλ, είχε στην κατοχή του κομμάτι της οροφής της...Ροτόντας, τα οποία ούτε λίγο ούτε πολύ τα «τσέπωσε».

Ναι, της δικής μας Ροτόντας. Της ίδιας που έκανε «πολύ μεγάλη εντύπωση» στο Σαντιάγκο Καλατράβα.

Με αρκετές δεκαετίες να τους χωρίζουν, οι δύο άντρες μπήκαν στο ναό και -λίγο πριν ή λίγο μετά από την επίσκεψή τους σε αυτόν- περπάτησαν στην παραλία της Θεσσαλονίκης.

Την ίδια παραλία όπου παιδαρέλι ακόμη ατένιζε τα πλοία της φυγής ο Κεμάλ Ατατούρκ. Την ίδια όπου «Βολτάριζε» το 1946 ο Μάνος Χατζιδάκις, εμπνεόμενος τον «Κύκλο του CNS». Εκεί όπου συχνά «κυμάτιζε» η έμπνευση για τον Τσιτσάνη.

Την ίδια όπου σήμερα περπατούν τα απογεύματα οι επισκέπτες του Φεστιβάλ Κινηματογράφου, της έκθεσης Βιβλίου ή των Biennale.

Ναι, αυτό το θαλάσσιο μέτωπο, που μάγεψε μια σειρά από ξένους αρχιτέκτονες διεθνούς φήμης: τον Αμερικανό Γκρεγκ Λιν, που πρότεινε ένα πλωτό «Opera Hall» μέσα στο Θερμαϊκό, τον συμπατριώτη του Έβαν Ντάγκλας και τον Ολλανδό Μπεν Βαν Μπέργκελ, ο οποίος είχε δηλώσει ότι θα ήθελε να είναι «μέσα στο κόλπο», αν η Θεσσαλονίκη προσκαλούσε ξένους αρχιτέκτονες να σχεδιάσουν γι' αυτή. Ο ίδιος πρότεινε να δημιουργηθεί στο θαλάσσιο μέτωπο μια αίσθηση ανοικτού «βουλεβάρτου».

Κι ανάμεσά τους, ο 96χρονος σήμερα Νορμπελίστας οικονομολόγος Ρόμπερτ Σόλουου, που θαυμάζοντας φέτος το Θερμαϊκό από ψηλά, από το κτίριο του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, αναρωτήθηκε πόσο εκπληκτική θα ήταν αυτή η πόλη, αν δεν είχε κάποτε καεί.

«Οι επόμενες γενιές θα σας κρίνουν από τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπίσετε τη θαλάσσια γραμμή»: η φράση ανήκει στον Σαντιάγκο Καλατράβα, αλλά πιθανότατα εκφράζει μια ολόκληρη στρατιά ξένων (και όχι μόνο) μηχανικών, που βρέθηκαν στην πόλη για τον έναν ή τον άλλο λόγο.

Δεν πέρασε ξένος αρχιτέκτονας από τη Θεσσαλονίκη, που να μη μας «έσπρωξε» στην αξιοποίηση του θαλάσσιου μετώπου.

Του μετώπου που συνάρπασε τόσο την Κατρίν Ντενέβ, η οποία εντυπωσιάστηκε από το «πόσο πολλοί άνθρωποι ζούνε έξω από το σπίτι σε αυτή την πόλη», στα καφέ και τα εστιατόριά της.

Μεγαλειώδης κάποτε; Βυζαντινή συμβασιλεύουσα; Γκρινιάρη συμπτωτεύουσα; «Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων» μια φορά κι έναν καιρό; Πολυπολιτισμική; Άναρχα ανεπτυγμένη; Ξεπεσμένη, μεγαλόστομη ή φιλόδοξη; Όπως και να 'χει, η Θεσσαλονίκη «έχει το κάτι της». Είναι ένα από αυτά τα περίεργα πράγματα, που όπως είπε και ο Ντίνος Χριστιανόπουλος σε μια συνέντευξή του, δεν μπορείς να τα αποδείξεις, αλλά υπάρχουν... Ανεξήγητη πόλη.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Χέρμαν Μέλβιλ-Herman Melville (Αμερικανός συγγραφέας, δημιουργός του «Μόμπι Ντικ»), επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 1856

«Η οροφή της Ροτόντας μωσαϊκό. Γυάλινο. Κομμάτια πέφτουν συνεχώς στο πάτωμα. Πήρα μαζί μου αρκετά. Οι δρόμοι στενοί, σαν δρομάκια για αγελάδες, μυρίζουν σαν αχυρώνες. Η όψη των δρόμων [της Θεσσαλονίκης] μοιάζει με εκείνη των χαλασμένων σπιτιών του Five Points, τη φτωχογειτονιά της Νέας Υόρκης».

Γιώργος Αναστασιάδης, 17 Φεβρουαρίου 2008, εφημερίδα «Μακεδονία».

“Περιδιαβάεις κι εσύ στην παλιά παραλία από τότε που ήσουν έφηβος και θυμάσαι ότι πάντα σε ανακούφιζε, σου ‘δινε κουράγιο αυτό το περπάτημα από το Λευκό Πύργο ως το λιμάνι, σε αυτό το παραλιακό εντευκτήριο όλων των κατοίκων της πόλης. Μπορείς να νιώσεις την αύρα από τη Θεσσαλονικιώτικη “Μέκκα της ξέφρενης διασκέδασης”, στην παραλία με τα καφέ αμάν, όπου ξεφάντωνε τότε και ο νεαρός Κεμάλ, με τις ρεντιγκότες, τις τουαλέτες, τη διαπεραστική μουσική, τις κιθάρες, τα βιολιά, τα πρόστυχα γαλλικά τραγούδια, τους καρσιλαμάδες, τα τσιφτετέλια και τους ζεϊμπέκικους και με το αγαπημένο στέκι των γλεντζέδων και της φτωχολογιάς, το Μαζλούμ καφέ [στη θέση του ξενοδοχείου Μεντιπερανή].

Μπορείς να δεις το Μάνο Χατζιδάκι να κάνει το 1946 τον περίπατό του στην προβλήτα κοντά στο λιμάνι και να εμπνέεται ένα από τα σημαντικότερα έργα του, τον “Κύκλο του CNS”. Μπορείς να συναντήσεις τα παιδιά που ο Β. Βασιλικός θυμάται να βλέπουν μετά το τέλος της κατοχής τα ανατιναγμένα και βουλιαγμένα καράβια να αλλάζουν σχήματα και μορφές μες τη ρηχή θάλασσα της παραλίας. Μπορείς να δεις στην οθόνη της συλλογικής μνήμης τον Ελ. Βενιζέλο να φθάνει από θαλάσσης στην πόλη τον Ιούλιο του 1928”.

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

“Δυστυχώς η υγρή πλευρά της Θεσσαλονίκης δεν αγαπήθηκε, δε λαμπρύνθηκε όσο της αξίζει, παρ’ ότι αυτή η πόλη χωρίς τη θάλασσά της θα ήταν απολύτως αδιανόητη...”

Michel Butor, Γάλλος συγγραφέας

“...Όσοι συγγραφείς πέρασαν από τη Θεσσαλονίκη επικαλούνται με νοσταλγία την πλατεία προκουμαία από το λιμάνι ως το Λευκό Πύργο, όπου περιδιαβάζουν τα καλοκαιρινά βράδια οι Έλληνες...”

ΟΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ

Κατρίν Ντενέβ-Cathrine Deneuve (Γαλλίδα ηθοποιός), επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 1999

«Στη Θεσσαλονίκη μου έκανε εντύπωση πόσο πολλοί άνθρωποι ζουν έξω από το σπίτι, τα πολλά καφέ και μπαρ που υπάρχουν. Η πόλη μου δημιούργησε πολύ ζε-

στή εντύπωση»

Ιεροκλής Μιχαηλίδης, σε συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα», τεύχος 1/9/2006

Το «χωριουδάκι» θεσσαλονίκη δεν αντιστέκεται πια, έχει παραδοθεί. Και θεωρώ ότι αυτοί που χρησιμοποιήσαν ως πολιτικό λόγο τις τοπικιστικές κορώνες εναντίον της Αθήνας είναι αυτοί που έκαναν την πόλη υποτελή στην Αθήνα. Κατά τη γνώμη μου, η Αθήνα δε φταίει, απλά αδιαφορεί και κάνει τη δουλειά της. Εμείς χρειαζόμαστε να ξυπνήσουμε και να διεκδικήσουμε πράγματα. Όχι σε επίπεδο ποδοσφαιρικό, κραυγών και συνθημάτων, όμως».

ΟΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ

Γκρεγκ Λιν-Greg Lynn (Αμερικανός αρχιτέκτονας, που έχει χαρακτηριστεί από το Time Magazine ως ένας από τους 100 πιο πρωτοποριακούς ανθρώπους του 20ού αιώνα). Από συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα», που θα δημοσιευτεί τον Οκτώβριο του 2009

«Στη Θεσσαλονίκη βρήκα τη θάλασσα. Το γεγονός ότι μπορείς να ανέβεις κάπου ψηλά και να δεις τους δρόμους να κατεβαίνουν ίσια μέχρι τη θάλασσα, είναι ένα δυνατό χαρακτηριστικό για την πόλη... Δεν πρόλαβα να δω πολλά, αλλά πιστεύω ότι πρέπει να βάλετε πράγματα μέσα στη θάλασσα, π.χ., μια πλωτή αίθουσα συναυλιών ή ένα Opera Hall... Αυτό θα ήταν καλύτερο από το να τα τοποθετήσετε μέσα στην πόλη. Πρέπει να εκμεταλλευτείτε το συγκριτικό πλεονέκτημα της Θεσσαλονίκης, την υπέροχη αίσθηση ότι η θάλασσα είναι παντού γύρω σου».

Έβαν Ντάγκλας-Evan Douglas (Αμερικανός αρχιτέκτονας, Πρόεδρος της Προπτυχιακής Σχολής Αρχιτεκτονικής του Pratt Institute της Ν. Υόρκης), επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 2008. Από συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα»

«Η θάλασσα αποτελεί φανταστική ευκαιρία για κάθε πόλη που βρίσκεται στη άκρη της. Από όσα μπόρεσα να καταλάβω, στο θαλάσσιο μέτωπο έχει γίνει μια προσπάθεια να φέρετε πιο πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, προγράμματα και οργανισμούς δίπλα σε εμπορικές χρήσεις. Πιστεύω ότι αυτή η τάση να έρθει ο πολιτισμός κοντά στη θάλασσα πρέπει να συνεχιστεί και ενισχυθεί. Επίσης, πιστεύω ότι υπάρχουν τρόποι να αναπτυχθούν παραγγελίες έργων, που έχουν πολύ μεγαλύτερη συναισθησι της δημόσιας φύσης της θάλασσας».

Πέτρος Μαρτινίδης- Από συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα»- 15/4/2006

[Από τη Θεσσαλονίκη] θα αφαιρούσα κτίσματα ή ορόφους κτισμάτων και, κυρίως, οχήματα [...] Διαπιστώνω ότι η Θεσσαλονίκη δε χρειάζεται δήμαρχο, χρειάζεται χοιροβοσκό. Είναι απίστευτα όσα διαπράττονται ...κατά συρροήν και κατ’ εξακολούθησιν σε καλύψεις χρήσιμων ελεύθερων χώρων, σε πολυώροφες οικοδομές που πνίγουν τους στενούς δρόμους ή τα γύρω μνημεία και σε διαρκή κυκλοφοριακή συμφόρηση με διπλο- ή τριπλο- παρκαρισμένα αυτοκίνητα κάποιων, που κρίνουν την προσωπική τους εξυπηρέτηση ως ανώτερη κάθε άλλης.

Μπεν Βαν Μπέρκελ-Ben Van Berkel (Ολλανδός αρχιτέκτονας, συνιδρυτής του UN STUDIO, πατέρας έργων όπως η γέφυρα Erasmus και η κατοικία MOEBIUS), επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 2005. Από συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα»

«Το λιμάνι της Θεσσαλονίκης είναι πολύ ενδιαφέρον. Κάποια από τα κτίρια θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να ανακαινιστούν ή και να ανακατασκευαστούν, όπως ήδη έχετε κάνει με ορισμένα. Χρειάζεται όμως πιο ακριβής σχεδιασμός αν θέλετε να κάνετε την πόλη πολύ πιο ευχάριστη και προσβάσιμη στο κοινό. Μπορείτε να κάθεσαι και να μενίξεις επί ώρες αυτό το υπέροχο θαλάσσιο μέτωπο [...] Πιστεύω πραγματικά ότι αυτό το θαλάσσιο μέτωπο μπορείτε να το κάνετε ακόμη πιο εξαιρετικό. Αλλά χρειάζεστε περισσότερο πράσινο και πρέπει να αναπτύξετε μια αίσθηση ανοικτού «βουλεβάρτου», γιατί σήμερα φαίνεται σαν να υπάρχει μόνο ταϊμέντο [...] Πιστεύω ότι θα ήταν ενδιαφέρον και καλό να έχετε και κάποιους ανθρώπους από το εξωτερικό στον τομέα της αρχιτεκτονικής για κάποιες πρόσθετες συμβουλές. Δε μιλάω αναγκαστικά για εμένα, αλλά αν γινόταν κάτι τέτοιο, θα μου άρεσε να είμαι "μέσα"».

Σαντιάγο Καλατράβα-Santiago Calatrava (ο πολυβραβευμένος Ισπανός αρχιτέκτονας, πολιτικός μηχανικός, γλύπτης και ζωγράφος), επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 2001. Από συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα»

«Όταν έφτασα βράδυ [στη Θεσσαλονίκη] παρατήρησα όλες αυτές τις οδούς που έχουν φυγές προς τη θάλασσα με έναν ιδιαίτερα τακτοποιημένο τρόπο και σε μια ανθρώπινη κλίμακα σε σχέση με το μέγεθος της πόλης [...] Έχετε μια απίστευτα υπέροχη παραλία. Νομίζω είναι κάτι που πρέπει να προστατέψετε, κάτι που πρέπει να φροντίσετε ιδιαίτερα. Έχετε ένα ανοικτό μέτωπο προς την παραλία, συνήθως τα μέτωπα αυτά είναι κλειστά, ένα μέτωπο που δε διαταράσσεται από κανέναν μεγάλο δρόμο, όπως γίνεται στη Μασσαλία ή παλαιότερα στη Βαρκελώνη. Αυτά τα στοιχεία πρέπει να τα διατηρήσετε [...] τα διαδοχικά επίπεδα της πόλης, που φτάνουν μέχρι την Άνω Πόλη, τα βουνά και τα κάστρα, δίνουν την επαναστατική, θα λέγαμε, εντύπωση της πόλης. Αισθάνθηκα πολύ όμορφα τη νύχτα με τον τρόπο που φωτίζονται τα κάστρα και τα τείχη. Δίνουν αυτή την αίσθηση του μεσαιωνικού χαρακτήρα της πόλης [...] Αυτό που πρέπει να εμπλουτιστεί είναι το μέτωπο προς τη θάλασσα [...] Είδα ότι υπάρχουν κάποια πολιτιστικά κτίρια στην παραλία και αυτός είναι ένας τρόπος να προχωρήσετε. Είναι θετικό το γεγονός ότι υπάρχουν πάρκα [...] Ο Λευκός Πύργος προσφέρει μια έμφαση, μια εντατική παρουσία και μια διακοπή. Επίσης, είναι πολύ σημαντική η αναδιάρθρωση του λιμανιού, ώστε να γίνει προσβάσιμο για τον κόσμο [...] Έχετε μια μεγάλη πρόκληση στα χέρια σας, έχετε να αντιμετωπίσετε όχι μόνο την ιστορική πεμπουσία της πόλης σας, πχ, τη Ροτόντα, η οποία μου έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση, αλλά και τους άλλους πολιτισμικούς θησαυρούς. Έχετε μια ευθύνη. Οι επόμενες γενιές θα σας κρίνουν από τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπίσετε τη θαλάσσια γραμμή».

ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Ντίνος Χριστιανόπουλος, από συνέντευξή του στο «LifoLand», 27/9/2007

[Η Θεσσαλονίκη υπήρξε πάντα για εμένα] αίνιγμα. Ποτέ δεν μπόρεσα να καταλάβω τι ακριβώς είναι η Θεσσαλονίκη. Την αγαπάω, λέω ότι είμαι δοσμένος σ' αυτή. Αυτή μπορεί να μη μ' αγαπάει και να μου κάνει πολύ κακό. Αν έφευγα εγώ, και κατέβαινα στην Αθήνα, θα είχα κάνει την αγία χαρά μου. Εδώ τίποτα. Στον φωμολιμό ζω κατά κάποιον τρόπο. Λοιπόν, είναι ένα αίνιγμα. Την αγαπώ χωρίς να την αποδέχομαι πλήρως. Βγάλε τώρα άκρη από αυτά τα πράγματα, σοβαρά ή αστειά. Πάντως κάτι είναι. Και εγώ ο ίδιος δεν μπορώ να το εξηγήσω

και να το ερμηνεύσω. Γι' αυτό, λοιπόν, να το πεις ότι είναι μια ανεξήγητη πόλη.

[...] Ο Τόλης Καζαντζής και ο Πεντζίκης, στα Βιβλία τους, τη στέφουν βυζαντινή πόλη. Και για μας Βυζάντιο σημαίνει μυστικισμός. Δεν μπορείς να τον αποδείξεις, αλλά υπάρχει. Όμως πρόσθεσε σ' αυτόν το μυστικισμό και αυτόν που κόμισαν και οι Εβραίοι που ήρθαν στην πόλη από την Ισπανία. Το Λόρκα τον καταλαβαίνω πιο καλά χάρη στους Εβραίους. Ενώ οι Αθηναίοι δεν τον καταλαβαίνουν. Πρόσθεσε και το κύμα των Μικρασιατών, που ήρθε με την Καταστροφή. Πρόσθεσε τέλος και τους Πόντιους που ήρθαν εδώ. Αυτοί όλοι, σαν κύματα, έρχονται και ανανεώνουν το κάποιο βυζαντινό παρελθόν μας. Λένε η Αθήνα με τόσες Νίκαιες, Νέες Ιωνίες, πρόσφυγες δηλαδή, δεν έδωσαν τόνο κανένα. Χάθηκαν. Ενώ δεξ τι έγινε εδώ...

Ντίνος Χριστιανόπουλος, από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα (Ιανός, 2004)

[...] Ρίχνουν τα ωραία σπίτια ένα ένα, τα σπίτια που μας ανάστησαν από μικρά, με τα φαρδιά παράθυρα, τις ξύλινες σκάλες, με τα ψηλά νταβάνια, τις λάμπες στους τοίχους, τρόπαια λαϊκής αρχιτεκτονικής. Κατατρέχουν τη γραφικότητα, τη δώχνουν διαρκώς στην Πάνω πόλη, εκπνέει σαν προδομένη επανάσταση, σε λίγο δε θα υπάρχει ούτε στις καρτ-ποστάλ, ούτε στη μνήμη και την ψυχή των παιδιών μας.

Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης, από τη συλλογή Ανακομιδή (1961)

Ψηλότερ' απ' τα σπίτια που κρύβ' η ομίχλη, στο άνω της πλατείας με τους πολλούς ναούς, (που σώζονται περιβλεπτοί ή κάρκα, και περισώθηκαν μόνο ως ονόματα) στα μισά σχεδόν του λόφου όπ' ανέβαιν' η πόλη, περίπου εις το ύψος του Κέντρου των εργατών, σιμά εις τον μέγα του Πολιούχου Ναό, αγάντια στις κούνιες όπου διασκεδάζουν τα παιδιά, στη θέση του παλαιού αθλητικού σταδίου, (όπου την ισχύ του μονάρχη, που θαρρούσε ως άπαντο

τον υλικό πλούτο και έκτιζε ανάκτορα, αντιμέτωπος ο Μάρτυς εγκαρδιωμένος, απ' τ' άκουσμα διαμέσου των κιγκλιδών της φυλακής, της φωνής του διδασκάλου του εν Χριστώ) όπου πιθανόν ο Ναός και ο Τάφος του Νέστορος πάνω στο κυλισμένο μάρμαρο, η αγάπη μου κάθεται «Προκειμένου περί Θεσσαλονίκης η είσοδος του κόσμου να γίνεται από τη θάλασσα...»

Γιώργος Βαφόπουλος, Θεσσαλονίκη

«Το απλόχωρο λιμάνι της με τα πυκνά καράβια, που απήφισα της Μεσογείου τα ρεύματα διασχίζον, κ' η προκυμαία, που απ' των ναυτών τον θόρυβο βουϊζει, στη σκέψη σου ας μετωρισθούν, σα φευγαλέα εικόνα».

Ο ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΣ, Ο ΣΚΙΤΣΟΓΡΑΦΟΣ, ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ, Η ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αρνάλτο Φρακαρόλι-Arnaldo Fraccaroli (Ιταλός συγγραφέας και δημοσιογράφος), επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 1916

«Είναι άραγε κιάλας ελληνική στις μέρες μας η Σαλονίκη; Στους νέους χάρτες, σίγουρα, στα χρώματα των σπιτιών και στις πινακίδες των οδών, ναι. Σε όλα τ' άλλα, όμως; Στην καρδιά της, η πόλη δεν είναι και δεν υπήρξε ποτέ ελληνική... Είναι μια κατ' εξοχήν διεθνής πόλη. Η μάλλον, μια απενοποιημένη πόλη.»

Γιώργος Ζογγολόπουλος- 1998

«Υπάρχει πάντα σε έναν καλλιτέχνη, για το έργο που κάνει και αν το αγαπάει, ένα όραμα. Να το δει τοποθετημένο στη θέση που επιθυμεί. Το έργο έχει πάντα την ανάγκη του δικού του ζωτικού χώρου. Δεν μπορεί να επιζητήσει οπουδήποτε. Η πρώτη φάση του ζωτικού χώρου για τις "Ομπρέλες" ήταν η Μπιενάλε της Βενετίας, όπου το έβαλα μέσα στη θάλασσα και πραγματικά εκεί "έζησε" και είχε μια απήχηση. Εδώ στη Θεσσαλονίκη, είναι πολύ καλύτερα. Δεν ξέρω τι συμβαίνει. Φταίει ο μεγάλος οριζοντας, οι προοπτικές, αυτό το αυστηρό πλακόστρωτο της παραλίας; Υπάρχει ένα στίγμα που με ενδιέφερε πάρα πολύ και μ' άρεσε

πάρα πολύ». «Τη νύχτα δε, ο φωτισμός δημιουργεί μια μαγευτική εικόνα, την οποία, μόλις πρωτοαντίκρισα, έμεινα εμβρόντητος. Με τις "Ομπρέλες" μέσα στο μαύρο φόντο του οριζοντα να είναι σαν όνειρο. Αυτό είναι και το πρόσθετο στοιχείο. Έχουμε μια φάση βραδινή του έργου, απίθανη σε μαγεία, και το δεύτερο ότι μπήκαν και κάποιες οριζόντιες γραμμές, που πρέπει να υπάρχουν γιατί βοηθούν στη στατικότητα του έργου στον αέρα, που αποτέλεσαν ένα στοιχείο πλαστικότητας, δημιουργούν μια πλαστική σύνθεση.»

Γιαν Κερσάλε - Yann Kersale - Γάλλος καλλιτέχνης φωτισμού. Επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 2002. Απόσπασμα από συνέντευξη στο περιοδικό του ΣΑΘ

«[Στη Θεσσαλονίκη] έχετε μια σπουδαία προοπτική του λιμανιού [...] Πράγματι, εκεί στην άκρη της θάλασσας, μια διακύμανση, μια συγκεκριμένη χρωματική εναλλαγή, είναι μια υπόμνηση, μια οπτική μετεγγραφή της αίσθησης της θάλασσας. Η παλμική κίνηση του φωτισμού πάνω στο δάπεδο μέχρι την αποβάθρα, είναι ο απόηχος της θάλασσας που προϋπήρχε και "νικήθηκε" από την κατασκευή του κρηπιδώματος, αλλά ωστόσο υπάρχει πάντα από κάτω και ακόμη τον παφλασμό της».

Βασίλης Τσιτσάνης, στιχουργός, συνθέτης, τραγουδιστής

«Θεσσαλονίκη όμορφη, μεσ' την καρδιά μου σ' έχω, Βαρδάρη, Τούμπα κι Αρετσού, μακριά πια δεν αντέχω.

Κοντά σου πέρασα χαρές, μοπέμικα ξενύχτια και τώρα που 'μαι μακριά, μετρώ τα καρδιοχτύπια. Θυμάμαι τη μοπέμικη ζωή που 'χα περάσει, Θεσσαλονίκη δεύτερη δε βρίσκεται στη πλάση. Θεσσαλονίκη όμορφη, μεσ' στην καρδιά μου σ' έχω, Επτάλοφος, Καλαμαριά, μακριά σας δεν αντέχω».

Ρόμπερτ Σόλου- Robert Solow- Νομπελίστας Οικονομίας- Επισκέφτηκε τη Θεσσαλονίκη το 2009

"Αναρωτιέμαι πώς θα ήταν αυτή η πόλη αν δεν είχε καεί το 1917. Θα ήταν εκπληκτική"

Κάθριν Φλέμινγκ - Kathrine E. Fleming - Αμερικανίδα ιστορικός

«Η Θεσσαλονίκη ήταν η Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων [...] Στα τέλη του 19ου αιώνα, πάνω από το 50% του πληθυσμού της Θεσσαλονίκης ήταν Εβραίοι. Το αντίστοιχο ποσοστό στο Βιλνιους ήταν 40%. Αλλά το θέμα δεν είναι τόσο δημογραφικό αλλά κατά πόσον οι δύο αυτές πόλεις -γεωγραφικά και πολιτισμικά- ήταν εβραϊκές πόλεις και αν έτσι τις βίωναν οι κάτοικοί τους, Εβραίοι και μη. Μεγάλος αριθμός Εβραίων ζούσε στη Βουδαπέστη. Στην ακμή του εβραϊσμού γύρω στο 1930, οι Εβραίοι στην πρωτεύουσα της Ουγγαρίας ήταν πάνω από 200.000, αλλά η επίγεση της Βουδαπέστης ήταν αυτή μιας καθολικής, συγγρικής πόλης. Ήταν πατρίδα κηλιδών Εβραίων, αλλά δεν ήταν εβραϊκό κέντρο. Αντίθετα, η Θεσσαλονίκη και το Βιλνιους είχαν ρόλο περιφερειακών κέντρων εβραϊκής παιδείας και ήταν και οι δύο πόλεις εβραϊκές με τη βαθύτερη πολιτισμική σημασία».

Νίκος Θέμελης, διευθυντής του επιστημονικού κέντρου "Earth Engineering Center" του Columbia University της Νέας Υόρκης. Από συνέντευξή του στο «Τεχνογράφημα».

"Θεωρώ ότι στη Θεσσαλονίκη μπορεί και πρέπει να λειτουργήσει τουλάχιστον μία μονάδα παραγωγής ενέργειας από σκουπίδια (WTE), την οποία μπορούν να έρθουν απορρίμματα ακόμη και από τη Θράκη".